

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2334>

Malik AHMADZADA

İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul / TÜRKİYE

Citation: Ahmadzada, M. (2021). Türkiye bankacılık sektörü istihdamının incelenmesi: 2000-2018 yılları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(66), 441-450.

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ İSTİHDAMININ İNCELENMESİ: 2000-2018 YILLARI*

ÖZET

Araştırmanın konusu olan “Türkiye Bankacılık Sektörü İstihdamının İncelenmesi: 2000-2018 Yılları” adlı çalışmada daha önce yapılmış tez, kitap, sunum, makale, internet kaynakları vb. çeşitli kaynaklar incelenmiş, İŞ-KUR (Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü) ve TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerinden yararlanılmıştır. Çalışma bugünden geleceğe ilgili kurumların yapacağı uzun süreli işsizlere yönelik aktif istihdam politikalarına yarar sağlayabilecektir. Çalışmanın amacı, belirli teorik pozisyonları açıklığa kavuşturmak, işgücü piyasası mekanizmasının geliştirilmesi için yeni yönlerin bilimsel olarak kanıtlanması temeline nüfusun istihdamını artırmak için spesifik metodolojik yaklaşımlar ve pratik öneriler geliştirmektir. Çalışmada 2000-2018 yıllarında bankacılık sektöründe istihdam durumunu incelemek amaçlanmıştır. Çalışmanın evreni Türkiye’de istihdamın analiz edilmesidir. Çalışmanın örneklemini ise bankacılık sektörü istihdamının incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: İstihdam, İşsizlik, Bankacılık Sektörü

INVESTIGATION OF TURKISH BANKING SECTOR EMPLOYMENT: 2000-2018 YEARS

ABSTRACT

The subject of the article that "Turkey Banking Sector Investigation of Employment: Years 2000-2018" has previously conducted studies thesis, books, presentations, articles, weblinks and so on. Examined a variety of sources, public employment and TSI (Turkey Statistics Institute) data were utilized. The study will benefit from the active employment policies for the long-term unemployed by the relevant institutions from today to the future. The aim of the study is to clarify certain theoretical positions, to develop specific methodological approaches and practical suggestions to increase the employment of the population on the basis of scientific proof of new directions for the development of the labor market mechanism. The study, it is aimed to examine the employment situation in the banking sector between 2000-2018. The universe of the study is to analyze employment in Turkey. The sample of the study is to examine banking sector employment.

Keywords: Employment, Unemployment, Banking Sector

1. GİRİŞ

İşsizlik problemi çoğu ülkede olduğu gibi ülkemizde de büyüyen bir sorun haline gelmiştir. Küreselleşme, teknolojik gelişmeler, ülkenin gelişmişlik seviyesi, demografik yapısı ve sosyo-ekonomik durumu gibi nedenler ülkelerin işgücü piyasalarını buna bağlı olarak da işsizliği etkilemektedir. İşgücü piyasasında yaşanan olumsuz gelişmeler özellikle uzun süredir işsiz olan kişilerin sosyal, ahlaki ve ekonomik sorunlarının daha fazla derinleşmesine neden olmaktadır. Bu sorunlar sadece bireylere değil ülkeye de ekonomik ve sosyal yönden zarar vermektedir.

Bankacılık sektörü, ülkenin ekonomik yaşamında kilit bir rol oynar ve çeşitli ekonomik kuruluşların ana nakit ödemeleri ve ödemelerinin yanı sıra bunların kredilendirilmesi, yatırımı ve finansmanının geçişini sağlar. Yurtiçi bankacılık sektörünün kurumsal temeli, Türkiye'nin kredi sisteminin bir parçası olan ticari bankalardan oluşmaktadır. Ödeme cirosunun artması ile bankaların yerleşim merkezleri olarak rolü artmakta, bankalar da hem büyük hem de küçük tasarrufları harekete geçirerek para sermaye birikim tabanını genişletmekte, yatırımlar yoluyla elde edilen fonları ve krediler sistemini ülke ekonomisinin

* Makale İstanbul Aydın Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Malik Ahmadzade'nin “Türkiye Bankacılık Sektörü İstihdamının İncelenmesi: 2000-2018 Yılları” adlı yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

gelişimine yatırmaktadır. Bankalar, borsanın aracılığı olarak, menkul kıymetler ve yabancı para birimlerini satma ve satın alma haklarını kullanırlar. Ekonomik toparlanma aşamasında bankacılık hizmetlerine talep artar, bankacılık işlemlerinin hacmi artar, bankacılık sektörü ilerici bir gelişme aşamasına girer ve faaliyetlerinin ekonomik etkinliği artar: kâr büyür, bankacılık riskleri azalır ve bankaların para rezervleri artar. Bankacılık hizmetlerine olan talebin artması, emtia borsasının büyümesi, ticaret ve sanayi hacmindeki artışla doğru orantılıdır. Ekonominin herhangi bir yavaşlaması, hatta tahribatı ve finansal krizler, emtia-para ilişkilerinin ana katılımcısı olarak bankacılık sektörünün faaliyetlerini ve gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin, sosyal ve ekonomik yapılarının farklı olması işsizlikle mücadelede farklı politikaların uygulanmasına neden olmaktadır. Bankacılık sektöründe önemli istihdam sağlayan sektörlerden biridir. Bu nedenle bankacılık sektörünün geniş istihdam sağlaması ve çeşitli çözüm seçeneklerinden dolayı uzun süreli işsizliğin çözümlenmesinde etkili bir yöntem olduğu varsayılmaktadır.

Çalışmanın amacı, belirli teorik pozisyonları açıklığa kavuşturmak, işgücü piyasası mekanizmasının geliştirilmesi için yeni yönlerin bilimsel olarak kanıtlanması temelinde nüfusun istihdamını artırmak için spesifik metodolojik yaklaşımlar ve pratik öneriler geliştirmektir. Çalışmada 2000-2018 yıllarında bankacılık sektöründe istihdam durumunu incelemek amaçlanmıştır.

Çalışmanın evreni Türkiye'de istihdamın analiz edilmesidir. Çalışmanın örneklemini ise bankacılık sektörü istihdamının incelenmesidir.

2. İSTİHDAM KAVRAMI

Mevcut mevzuata uygun olarak, istihdam, kişisel ve kamusal ihtiyaçların karşılanmasıyla iç içe geçmiş, mevzuata aykırı olmayan ve kural olarak onlara kazanç, emek geliri getiren insanların faaliyeti olarak anlaşılmaktadır (Ayhan, 2013:20). İktisat bilimlerinde, istihdamın tanımında bir fikir birliği yoktur, bunun nedeni belki de bu sorunun esas olarak uygulamalı araştırma ve geliştirmedeki uzmanlar (istatistikçiler, planlamacılar, demograflar) tarafından ele alınmasıdır. Ancak çoğu bilim insanı istihdamı insan etkinliği olarak yorumluyor.

İşgücünün aksine, istihdam bir faaliyet değil, bir çalışanın belirli bir işyerinde belirli bir işçi operasyonuna dahil edilmesine ilişkin insanlar arasındaki sosyal bir ilişkidir. Ancak bu tanımın birçok dezavantajı vardır. Birincisi, işe ve istihdama karşı çıkmak uygun değildir, çünkü her ikisi de emek yeteneklerinin gerçekleşmesidir. Çalışma yeteneğinin gerçekleşmesinin özü ve dış biçimi olarak emek ve istihdam birbirinden farklıdır. İkincisi, bir faaliyet olarak istihdamın içeriği sosyal biçimine karşı olamaz; bu, istihdamın sosyal biçimini maddi maddi içeriğinden mahrum etmek anlamına gelir (Balkan, Cilasun ve Turan, 2016:22).

İstihdam, içerik ve yapı bakımından karmaşık olan bir ekonomik kategori olan yönetimin ekonomik unsurunun en önemli parçasıdır. İstihdam, sağlıklı nüfusun kişisel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve bir kural olarak onlara kazanç getirmesiyle ilişkili faaliyetidir.

"İstihdam" teriminin içeriği, hem insanların çeşitli sosyal açıdan yararlı faaliyetlere olan ihtiyacını hem de bu ihtiyacın karşılanma derecesini içerir. Sonuç olarak, nüfusun çeşitli sosyo-demografik gruplarının istihdam özelliklerini, çalışanların motivasyonunu, işgücü kaynaklarının yapısındaki değişiklikleri ve diğer faktörleri hesaba katmak gerektiğinden, nüfusun istihdam sorunları işsizlik sorunlarıyla örtüşmemektedir (Uysal, 2013:151). Tam ve verimli istihdamın sağlanmasının amacı, işgücü verimliliğinde artış sağlamak, ihtiyaçlara uygun bir istihdam yapısı oluşturmak, üretimin sektörel ve bölgesel yapısını iyileştirmek ve sosyo-demografik faktörleri dikkate almaktır.

2.1. İstihdam Politikaları

İşsizlikle mücadele, iki şekilde yürütülmektedir. İlk yöntem, işsizlik riskinden kaçınmak için önlemlere ve düzenlemelere atıfta bulunan aktif istihdam politikalarıdır. Bu politikalar çok yönlü ekonomik ve mali tedbirler ve tasarruf, yatırım ve istihdam ilişkileri için etkili ve uzun vadeli politikalar ve kararlardır. İkinci yöntem, sosyoekonomik bir risk oluşturan işsizlikten kaynaklanan gelir kayıplarını geçici bir süre için karşılayan kurumsal yapılar oluşturmaktır. Bu kurumsal yapılar, işsizlerin yeni bir iş buluncaya kadar veya yeni sektörlerde istihdam edilmelerini sağlayacak eğitimlerini tamamlayana kadar gelir kayıplarını da karşılayarak gelirlerinin sürekliliğini sağlar (Çetin, 2007: 27). Türkiye'de ekonomik

kriz döneminde, işsizliğin önlenmesi ve işsizliğin neden olduğu sorunların giderilmesi amacıyla istihdam teşvik paketleri ile aktif ve pasif istihdam önlemleri eş zamanlı olarak uygulamaya konmuştur. İşgücü piyasasına yönelik tedbirler arasında işverenlere yönelik istihdam teşvikleri ve İŞKUR üzerinden verilen mesleki eğitim ön plandadır.

Kadın ve gençlerin işe alınmasını ve elde tutulmasını teşvik etmek amacıyla, 5673 Sayılı Kanun, Mayıs 2008'de yürürlüğe girmiştir. Kanun, 18 yaş üstü kadınlar (yaş sınırı olmaksızın) ve erkekler için sosyal güvenlik primlerinin işveren payına Mayıs 2008 ile Mayıs 2010 arasında işe alınan (18-29 yaş) İşsizlik Sigortası Fonu (UIF) tarafından beş yıllık bir süre için kapsamıştır. İlk yıl yüzde 100'den başlayarak, sübvansiyon ikinci yılda %80'e, üçüncü yılda %60'a, dördüncü yılda %40'a ve beşinci yılda %20'ye düşüyor. Ayrıca, işveren katkı payı oranı 1 Ekim 2008 tarihinden itibaren 5 puan düşürülmüştür.

İşverenlere sağlanan diğer teşvikler şu şekildedir: 50 ve daha fazla çalışanı olan işletmelere uygulanan %1 eski hükümlü ve %2 terör mağduru çalıştırma yükümlülüğü kaldırılmıştır. %3 engelli çalıştırma yükümlülüğü devam etmekle birlikte, özürllüler için sosyal güvenlik katkı payının işveren payının Hazine Müsteşarlığı tarafından karşılanması öngörülmüştür. 500 veya daha fazla çalışanı olan firmaların spor tesisi sağlama yükümlülüğü kaldırıldı; işyeri sağlık ve güvenlik birimi ve işyeri hekimi sorumluluğu altında sağlık hizmetlerinin dış kaynak kullanımına izin verilmiştir. Söz konusu istihdam teşvik paketi kapsamında işsizlere işsizlik sigortası ödemeleri %11 artırılmış ve işsizlik sigortası kapsamı genişletilmiştir (Yüceol, 2007:147).

2.2. Genç İstihdamı

Dünya çapında her on gençten dördü işgücüne katılıyor, yani çalışıyor ya da işsiz olsa da alt bölgeler arasında belirgin farklılıklar var. Katılım en yüksek yüzde 52,6 ile Kuzey Amerika'da, onu sırasıyla yüzde 48,9 ve yüzde 48,2 ile Latin Amerika ve Karayipler ve Sahra altı Afrika izliyor. En düşük gençlik katılım oranları, gençlerin sadece yüzde 27'sinin işgücüne katıldığı Kuzey Afrika ve Arap devletlerinde görülmektedir.

Çizelge 1: Gençlerin İşgücüne Katılım Oranları (yüzdeler) ve Cinsiyet Farkları (yüzde puanları), Küresel ve Alt Bölge ile Cinsiyete Göre, 1999 ve 2019

Bölge	Alt bölge	1999			2019			Cinsiyet farkı (erkek-kadın)	
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	1999	2019
Dünya		53.1	62.2	43.7	41.2	49.1	32.8	18.5	16.2
Afrika	Kuzey Afrika	35.4	50.5	19.8	27.5	38.2	16.3	30.6	21.9
	Sahra Altı Afrika	53.3	55.6	51.0	48.2	50.5	46.0	4.6	4.5
Amerika	Latin Amerika ve Karayipler	54.3	66.7	41.9	48.9	57.9	39.6	24.8	18.3
	Kuzey Amerika	62.7	65.1	60.3	52.6	53.0	52.1	4.8	0.9
BAE	Arap Emirlikleri	33.6	53.3	12.8	27.7	45.6	8.3	40.5	37.3
Asya	Doğu Asya	67.0	67.3	66.6	45.2	46.5	43.8	0.7	2.7
Pasifik	Güneydoğu Asya ve Pasifik	57.6	64.7	50.4	47.4	54.5	39.9	14.3	14.6
	Güney Asya	44.9	65.0	23.1	31.6	47.4	14.2	41.9	33.2
Avrupa ve Merkezi Asya	Kuzey, Güney ve Batı Avrupa	47.9	51.6	44.1	43.8	46.1	41.4	7.5	4.7
	Doğu Avrupa	41.9	45.9	37.7	32.2	35.9	28.3	8.2	7.5
	Orta ve Batı Asya	46.4	56.2	36.4	43.0	52.6	33.0	19.8	19.7

Kaynak: URL 5

Bu eşitsizliklere rağmen, 1999 ile 2019 arasında işgücüne katılım oranlarında evrensel bir düşüş yaşanmıştır. Küresel katılım oranı bu dönemde neredeyse 12 puan düşerek yüzde 53,1'den 41,2'ye düşmüştür; işgücündeki toplam genç sayısı buna bağlı olarak 568'den 497 milyona gerilemiş, bu dönemde genç nüfus fiilen 1 milyardan 1,3 milyara yükselmiştir. Kadın yetişkinlerin işgücüne katılım oranı birçok alt bölgede artmış olsa da hem genç kadınlar hem de erkekler dünya çapında işgücü piyasasına katılımda bir düşüş yaşadı. Gençler, eğitim, aile sorumlulukları, hastalık veya sakatlık ve cesaretsizlik (mevcut iş olmadığına inanarak) gibi çeşitli nedenlerle işgücü piyasasının dışında olabilir.

2.3. Kadın İstihdamı

Küresel olarak, 15 yaş ve üstü kadın ve erkeklerin işgücüne katılım oranı uzun vadeli düşüşünü sürdürüyor; son on yılda 1,4 puan düşüşle 2018'de yüzde 61,8 oldu. Kadınların katılım oranındaki düşüş erkeklerinkinden daha yavaş olmuş ve bu da cinsiyet farkının biraz daralmasına neden olmuştur. Bu eğilimler hem gençler arasında eğitime katılımdaki hem de ölçeğin diğer ucunda yaşlı işçilerin emeklilik tercihlerindeki değişikliklerden kaynaklanan yaşam döngüsü boyunca farklı kalıpları yansıtır. Bununla

birlikte, ana bulgu, dünya çapında ortalama olarak kadınların işgücü piyasasına katılma olasılığının erkeklere göre çok daha az olduğu yönündedir. 2018'de yüzde 48,5 olan kadınların küresel işgücüne katılım oranı erkeklerin yüzde 26,5 altındadır (Tablo 2). 1990'dan bu yana, bu fark %2 puan daraldı ve düşüşün büyük kısmı 2009'a kadar olan yıllarda gerçekleşti. 2009'dan beri yavaşlayan iyileşme oranının 2018–21 döneminde durması bekleniyor ve hatta muhtemelen tersine çevirerek, son on yılda işgücü piyasasına erişimde toplumsal cinsiyet eşitliğinde sağlanan nispeten küçük gelişmeleri potansiyel olarak çürütebilir (URL 6)

Çizelge 2: Cinsiyete Göre İşgücüne Katılım ve İşsizlik Oranlarındaki Seviye ve Eğilimler, 2009–21

BÖLGE	İşgücüne katılma oranı (yüzdeler) ve cinsiyet farkı (yüzde puan)					İşsizlik oranı (yüzdeler) ve kadın-erkek işsizlik oranı				
	Erkek	Kadın	Gap (Erkek- Kadın)			Erkek	Kadın	Gap (Erkek- Kadın)		
	2018	2018	2009-18	2018	2018-21	2018	2018	2009-18	2018	2018-21
Dünya	75.0	48.5	↓	26.5	↑	5.2	6.0	↑	1.2	↑
Gelişmiş olan ülkeler	81.1	69.3	↓	11.8	↑	4.6	6.1	↓	1.3	↑
Gelişmekte olan ülkeler	76.1	45.6	↑	30.5	↑	5.2	6.1	↑	1.2	↑
Kuzey Afrika	71.9	21.9	↓	50.0	↓	9.1	19.5	↓	2.2	↑
Sahra Altı Afrika	74.0	64.7	↓	9.3	↓	6.4	8.2	↓	1.3	↑
Latin Amerika ve Karayipler	77.1	51.5	↓	25.6	↓	6.8	9.5	↓	1.4	↑
Kuzey Amerika	67.9	55.8	⇒	12.1	↓	4.6	4.4	↑	1.0	↓
Arap Devletleri	77.2	18.9	↑	58.3	↓	6.8	16.3	↑	2.4	↓
Doğu Asya	74.7	59.1	↑	15.6	↑	4.8	4.2	↑	0.9	↑
Güneydoğu Asya ve Pasifik	79.4	56.5	↓	22.8	↓	3.5	3.3	↓	0.9	⇒
Güney Asya	79.0	27.6	↓	51.4	↑	3.7	5.2	↑	1.4	↓
Kuzey, Güney ve Batı Avrupa	63.4	51.6	↓	11.9	↓	7.9	8.2	↑	1.0	⇒
Doğu Avrupa	67.0	51.8	↑	15.2	↓	5.6	4.9	⇒	0.9	⇒
Orta ve Batı Asya	73.5	45.1	↓	28.4	↓	8.0	9.4	↑	1.2	↓

Kaynak: URL 5

Birçok gelişmiş ülkede kadınların katılım oranları kademeli olarak erkeklerinkine yaklaşmaktadır. 2018'de 15,6 yüzde puanıyla (gelişmekte olan ülkeler arasında gözlemlenen rakamın neredeyse yarısı), bu grup ülkelerdeki katılım oranlarındaki cinsiyet farkı 1990'dan beri kaydedilen en düşük seviyededir; Bazı ülkelerde, özellikle Güney Avrupa'da geniş kalmasına rağmen, 2021 yılına kadar daralması beklenmektedir. Gelişmiş ülkelerde son birkaç on yılda elde edilen ilerlemenin çoğu, buralarda kadın ve erkeklerin olduğu gerçeğine bağlanabilir ve ülkeler neredeyse eşit eğitim başarılarına sahiptir ve kadınlar ücretli işe ilişkin daha az kısıtlayıcı sosyal normlarla karşı karşıyadır (URL5). Kamu politikaları da önemli bir rol oynar. Örneğin, iş-yaşam dengesini, ücretli izin ve eşdeğer işe dönme haklarını ve çalışan ebeveynler için uygun fiyatlı çocuk bakım hizmetlerini geliştirmeyi amaçlayan aile destek politikalarının katılım oranlarının yükselmesine önemli katkı sağladığı bilinmektedir (Thévenon, 2013:145). Bununla birlikte, birçok gelişmiş ülkede cinsiyete dayalı ücret eşitsizliklerinin kalıcı olduğuna dair kanıtlar, kadınların artan işgücü piyasasındaki varlığına rağmen iş kalitesinde devam eden cinsiyet farklılıkları sorunlarının altını çiziyor. Kadınlar, bazı gelişmiş ülkelerde erkeklerinkini bile geride bırakan beşerî sermaye düzeylerini (eğitim ve deneyim) önemli ölçüde iyileştirdiğinden, yeni araştırmalar, işverenlerin ayrımcı davranışları gibi kadınların karşılaştığı kalıcı ücret cezasını açıklayabilecek başka faktörlere işaret ediyor.

2.4. İstihdam Sorunları

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), küresel istihdam eğilimleri hakkında yıllık bir rapor yayınladı. Uzmanlar, 2019 yılına kadar dünyada 11 milyon daha fazla işsiz olacağını tahmin ediyor. Önümüzdeki beş yıl küresel ekonomi için zor olacak: Düşen enerji fiyatları büyümesinde yavaşlamaya ve zenginler arasındaki uçuruma yol açacak ve yoksullar yıldan yıla büyüyor.

Çizelge 3: 2010'dan 2020'ye Küresel İşsizlik Oranı

Yıl	İşsizlik oranı
2020	5.42%
2019	5.4%
2018	5.39%
2017	5.57%
2016	5.67%
2015	5.64%
2014	5.63%
2013	5.77%
2012	5.77%
2011	5.8%
2010	5.92%

Kaynak: URL 1

İstatistik, 2010'dan 2020'ye kadar küresel işsizlik oranını gösteriyor. 2020'de küresel işsizlik oranı yüzde 5,42 oldu.

2.5. Bankacılık Sektörde İstihdam

Dünyanın önde gelen bankalarının her birinin, yüz milyarlarca ABD Doları tutarında bir piyasa değeri vardır. Doğal olarak, metrik, finansal raporlar yayınlamak zorunda oldukları için çoğunlukla halka açık şirketleri ölçebilir. Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren daha küçük finansal kuruluşlar veya fintech şirketlerinin aksine, büyük uluslararası bankalar halihazırda halka açılmıştır.

Çizelge 4: 2016'nın 1. Çeyreğinden 2020'nin 3. Çeyreğine Kadar Dünya Çapında Bankacılık Pazarının Piyasa Değeri (trilyon Euro olarak)

	Trilyon Euro Cinsinden Piyasa Değeri
Q3 '20	5.2
Q2 '20	5.3
Q1 '20	4.9
Q4 '19	7.6
Q3 '19	7.2
Q2 '19	7.3
Q1 '19	7.1
Q4 '18	6.5
Q3 '18	7.4
Q2 '18	7.1
Q1 '18	7.2
Q4 '17	7.9
Q3 '17	7.4
Q2 '17	7
Q1 '17	7.2
Q4 '16	6.8
Q3 '16	5.8
Q2 '16	5.5
Q1 '16	5.6

Kaynak: URL 2

Küresel bankacılık sektörünün piyasa değeri, 2020'nin üçüncü çeyreğinde 5,2 trilyon Euro oldu. Piyasa değeri, bir şirketteki hisse sayısının hisse başına fiyatla çarpımıdır. Bu durumda, sektör piyasa değeri, tüm büyük bankalar için bu ölçümün toplamıdır.

2.6. Bankacılık Sektöründe İşsizlik Sorunu

ILO raporuna göre, nedeni ne olursa olsun, birleşme ve satın almalar "her zaman, bazen büyük ölçekte iş indirimi duyurularıyla birlikte" oluyor. Raporunda, muhafazakâr tahminler, 1990'larda Batı Avrupa'da birleşme ve satın almalar sonucunda en az 130.000 finans işinin ortadan kalktığını ve "1999 ve 2002 yılları arasında birleşme kaynaklı konsolidasyon yoluyla yaklaşık 300.000 bankacılık işinin ortadan kalkacağı" tahminlerinin bulunduğunu gösteriyor (URL 5).

Amerika Birleşik Devletleri'nde ticari bankaların sayısı 1995'e kadar on yılda yüzde 30 azalırken, istihdam seviyeleri 1984 ile 1994 arasında yaklaşık yüzde 5 azaldı. 1995'te Chemical Bank ile ChaseManhattan arasındaki birleşmede on iki bin iş ortadan kaldırıldı. 1998'de Nations Bank tarafından Bank of America'nın satın alınması 2002 yılına kadar 18.000 işçiyi işten çıkarma planlarını içeriyordu.

Birleşme ve Devralmalar da dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle İngiliz bankaları, 1990 ve 2000 yılları arasında "çalışanlarını 150.000 azalttılar ve toplam şube ağlarının dörtte birini kapattılar". Hem Fransa

hem de Almanya'daki güçlü istihdam koruma yasaları ve gelenekleri, sektörel iş kayıplarının sınırlandırılmasına yardımcı oldu. iki ülkede. Yine de, 1999 yılında BNP ile Paribas arasındaki birleşme sırasında, birleşik bankanın, Fransa'daki 3,600 kadarı da dahil olmak üzere 5,700 pozisyonu azaltacağı duyurulmuştu. (ILO, 2018)

Almanya'da, Deutsche ve Dresdner bankaları arasındaki başarısız birleşmeye 6.000 işin kaldırılması eşlik edecekti. İskandinav ülkelerinde, 1995 ile 1999 yılları arasında banka personeli ve şubelerindeki düşüş, Finlandiya'ya yüzde 50 düşüşle, ortalama yüzde 30 olmuştur. Raporu göre, İsviçre'de, "UBS ve SBS, 1999 yılında yapılan bir yönetim duyurusuna göre, dünya çapında toplamda 13.000 kişiden yaklaşık 7.000 iş (olası iş gücü olarak 1.800) azaltmayı öngördü". Ancak, Eylül 2000 itibarıyla, "İsviçre'de yalnızca 1.285 çalışan aslında işini kaybetti." (ILO, 2018)

3. TÜRKİYE 'DE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GELİŞİMİ VE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE İSTİHDAM

24 Ocak 1980 kararları ile başlayan liberalleşme hareketi ülkede birçok önemli değişikliğe neden oldu: Finansal serbestleşme ve bir sektöre giriş kolaylaştı, banka sayısı ve istihdam arttı, entegrasyonun sonucu rekabet ve dünya finans piyasaları bankacılık hizmetlerinin sayısını artırmıştır (Kaya, 2002: 1). Öte yandan, bankaların sermaye stokunun yetersizliği, kamu bankalarının sistem içindeki payının artmasının yarattığı yıkıcı etki, küçük veya parçalı bankacılık yapısı, yetersiz iç kontrol veya risk yönetimi gibi sorunlar nedeniyle sistemik risklere duyarlı hale gelmeleri, banka muhasebelerinde şeffaflığın ve düşük aktif kalite yetersizliği önemli sorunlardır (Kaya, 2002: 1). Tüm bu sorunlara makro-ekonomik koşullar da eklenerek, 1980'den günümüze kadar bankacılık sistemi farklı etki alanlarıyla çeşitli krizlerle karşı karşıya kalmıştır (Öncü ve Aktaş, 2007: 248).

Cari açık, 2019 yılının aynı ayına göre 4.048 milyon USD artarak 4.063 milyon USD açık vererek, 12 aylık cari açığı 37.974 milyon USD'ye çıkardı. Bu gelişmede, mallar kaleminde 2.900 milyon ABD Doları artış gösteren 3.844 milyon ABD Doları net çıkış ve 2019 yılının aynı ayına göre 1.451 milyon ABD Doları azalan hizmetler kaleminde 555 milyon ABD Doları net giriş etkili olmuştur. Altın ve enerji hariç cari işlemler hesabı, 2019'un aynı ayında görülen 4.094 milyon ABD Doları fazlaya göre 632 milyon ABD Doları fazla verdi. Hizmetler altında seyahat kalemi 2019'un aynı ayına göre 964 milyon ABD Doları azalarak 583 milyon ABD Doları net giriş kaydetmiştir. Birincil gelir 2019 yılının aynı ayına göre 338 milyon ABD Doları azalarak 835 milyon ABD Doları net çıkış kaydetmiştir. İkincil gelir, 2019 yılının aynı ayına göre 35 milyon ABD Doları azalarak 61 milyon ABD Doları net giriş kaydetmiştir.

Çizelge 5: Bilanço (Milyar TL)

	2016	2017	2018	2019
Likit varlıklar	389	438	594	698
Menkul kıymetler portföyü	329	376	478	661
Krediler	1.623	2.007	2.386	2.665
Kalıcı varlıklar			109	135
Diğer varlıklar			300	332
Toplam			3.867	4.492
Mevduat	1.341	1.635	2.036	2.567
Mevduat dışı fonlar	689	822	1.030	1.014
Diğer yükümlülükler			289	288
Subortinasyonlu borç			91	130
Özkaynaklar	293	345	421	492
Toplam			3.867	4.492

Kaynak: URL 3

2019 yılında doğrudan yatırım 299 milyon ABD Doları net giriş kaydetti. Portföy yatırımı net 1.298 milyon ABD Doları giriş kaydetmiştir. Pasif üzerinden alt kalemlere ilişkin olarak, yerleşik olmayanların hisse senetleri ve devlet iç borçlanma senetleri işlemleri sırasıyla 1,276 milyon USD ve 607 milyon USD net alım kaydetmiştir. Diğer yatırımlar kapsamında, bankaların yurt dışı muhabir bankalarındaki para ve mevduatları ile yurt içi bankalarda tutulan mevduatları sırasıyla 1,118 milyon ABD Doları ve 2,230 milyon ABD Doları artmıştır. Yurt dışından sağlanan kredilerde ise bankalar, Genel Yönetim ve diğer sektörler sırasıyla 629 milyon ABD Doları, 35 milyon ABD Doları ve 191 milyon ABD Doları tutarında net geri ödeme gerçekleştirmiştir. Resmi rezervler net 145 milyon ABD Doları çıkış kaydetti.

Sonuç olarak, tipik bir oligopol niteliği taşıyan Türk bankacılık sektörü, özellikle 1999-2001 yılları arasında temel aracılık işlevinden uzaklaşarak kamuya finansman sağlama işlevine yönelmiştir (Öncü ve Aktaş, 2007: 249). Bununla birlikte, aynı dönemde bankacılık sistemi, Türkiye ekonomisinin gelişimine de katkı sağlayan dinamik bir sektörün etrafına sarıldı. Öte yandan 1994 sonrası yaşanan olaylar, bu sistemin para piyasalarında ahlaki tehlike sorununun oluşmasına neden olmuştur.

3.1. Bankacılık Sektöründe İstihdam Durumu

2020 yılı itibarıyla mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarında çalışan sayısı 186.613'tür.

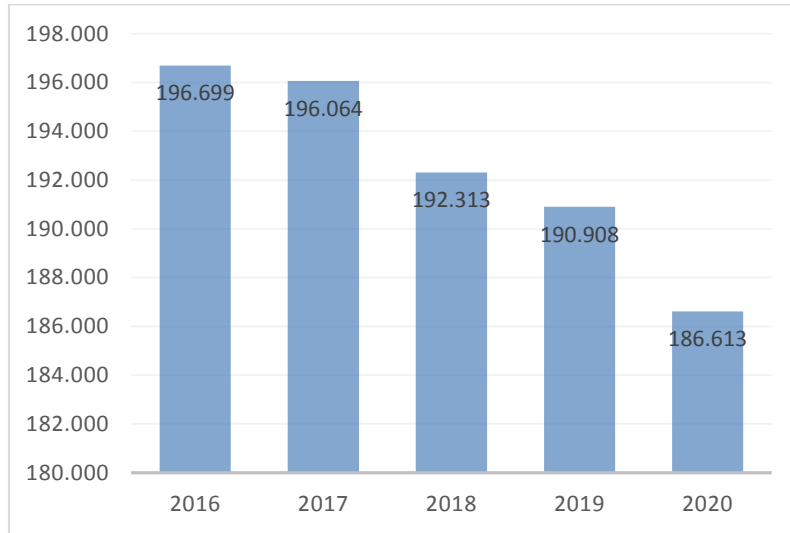
Çizelge 6: Çalışan Sayısı

	2016	2017	2018	2019	2020
Mevduat Bankaları	191.363	189.840	186.918	185.581	181.487
Yatırım Bankaları	5.336	5.224	5.395	5.327	5.167
Toplam	196.699	196.064	192.313	190.908	186.613

Kaynak: URL 4

Çalışan sayısı 2019'a göre bir önceki çeyreğe göre 41 kişi, 2.224 kişi (yüzde 1,2) azaldı.

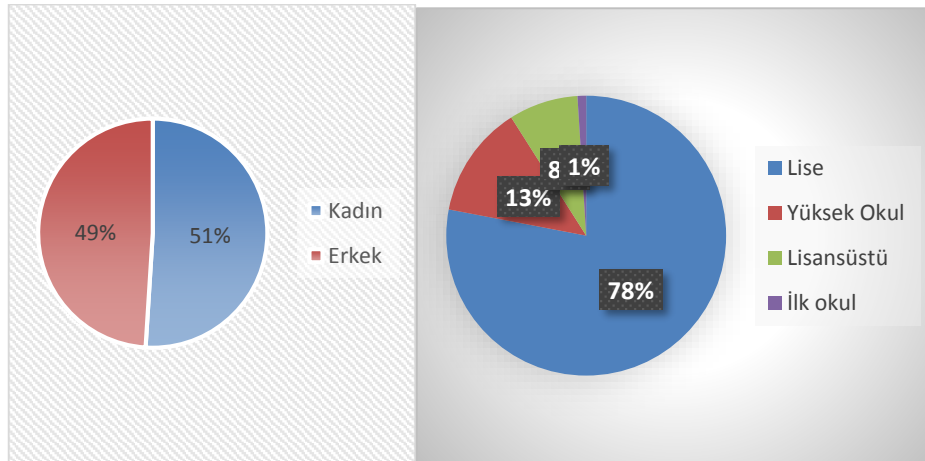
Şekil 1: Çalışan Sayısı

Kaynak: URL 4

Banka çalışanlarının cinsiyete göre dağılımında 2020 yılı itibarıyla çalışanların yüzde 50,4'ü kadındır. Banka çalışanlarının eğitim düzeyine bakıldığında, Eylül 2020 itibarıyla çalışanların yüzde 78'i lisans, yüzde 8'i yüksek lisans derecesine sahiptir. Bu rakam lise mezunlarında yüzde 13'tür

Şekil 2: Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Göre Banka Çalışanları

Kaynak: URL 4

2020 yılı itibarıyla mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarındaki toplam şube sayısı 9.943'tür

Çizelge 7: Şube Sayısı

	2016	2017	2018	2019	2020
Mevduat Bankaları	10.985	10.609	10.400	10.137	10.015
Yatırım Bankaları	42	49	54	62	64
Toplam	11.027	10.658	10.454	10.199	10.079

Kaynak: URL 4

Şube sayısı 2019 yılına göre bir önceki çeyreğe göre 136 kişi, 256 adet azaldı. 2020 yılı sonunda mevduat bankalarında banka başına şube sayısı 291 oldu. Şube dışı kanalların hızlı büyümesi ve bazı hizmetlerin dış kaynak kullanan kurumlara devredilmesi, çalışan ve şube sayısını etkiledi. 2020 yılı itibarıyla 100.000 kişi başına çalışan, 2019 sonuna göre 3 puan azalarak 224'e geriledi.

Teknolojik ilerlemenin istihdam yapısında meydana getirdiği en önemli değişiklik, ileri teknoloji kullanan sektörlerde önemli ölçüde verimlilik artışıdır (Şenkal, 2000: 263). 2011 ekonomik çöküşünün ardından uygulanan yeniden yapılanma programı ile Türk bankacılık sektöründe teknolojiye dayalı bir verimlilik artışına tanık olunmuştur. Bu dönemde bankaların aynı miktarda girdi ile daha fazla çıktı üretmeye ve verimli artırmaya başladıkları görülmüştür (Öncü ve Aktaş; 2007: 264). Diğer bir deyişle Türk bankacılık sektörü, teknoloji kullanımı, ürün çeşitliliği, risk yönetimi gibi alanlarda dikkat çekici sonuçlar elde ederek, istihdam kalitesine olumlu etki yapacak pek çok önemli başarıya imza atmıştır (Ayan, 2012: 42).

3.2. Bankacılık Sektöründe Krizlerin İstihdama Etkisi

COVID-19 salgını, 2008-09 küresel finansal krizden (GFC) bu yana finansal sistemler için en büyük test olarak ortaya çıktığı için küresel ekonomik ve finansal alanda tahribata neden oluyor. Asya Kalkınma Bankası, salgının küresel ekonomik maliyetinin 5,8 ile 8,8 trilyon dolar arasında olacağını tahmin etmektedir (Dünya Gayri Safi Yurtiçi Hasılasının [GSYİH] yaklaşık %6,4-9,7'si). Her şeyden çok, benzeri görülmemiş makroekonomik ve sağlık sistemi şoklarının, her ülkenin finansal sistemleri üzerinde geniş bir kanal yelpazesinde yayılma etkileri olması muhtemel. Pandemi, toplam talebi, üretimi, ticareti ve ekonomik faaliyetleri yavaşlamaya ve işsizliği artırmaya ittiğinden, hemen hemen her ülkedeki finansal kurumlar (FA'lar) hükümet desteği olmadan artan bir serpinti riskinden korkmaktadır (International Monetary Fund [IMF], 2020).

Artan sayıda çalışma, COVID-19 salgınının, yoksulluğu ve olası bir durgunluk veya depresyonu tetikler (Chen, Qian ve Wen, 2020:25). Pandemik bir dünyada veya pandemi sonrası bir dünyada, bu tür bir hasar, finansal istikrar ve güvenlik ile finansal istikrarı ve güvenliği ve düzenleyici disiplini, gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdeki (Stiller ve Zink, 2020:85) hayatta kalmasını ve sürdürülebilirliğini tehdit edebilir. Her şeyden önce, en ağır darbeyi bankalar alacaktır (Stulz ve Carey 2006:5).

Uğurlu (2019) ve Uğurlu (2020), krizlerin bankacılık sistemine etkilerini bölgesel olarak ele almıştır. Bankalar geleneksel olarak çok çeşitli risklerle uğraşırlar ve pandemi likidite sıkışıklığı, kredi sıkışıklığı, sorunlu varlıklar ve temerrüt oranlarındaki artışlar, kredilerden ve yatırımlardan elde edilen getirilerin düşürülmesi, piyasa faiz oranlarının düşmesi ve bulaşıcı bankaların tetiklenmesi yoluyla şiddetini artıracaktır (Stiller ve Zink, 2020:153). Bu nedenle, bankaların kredi riski, likidite riski, piyasa riski ve faiz oranı riski gibi bir dizi riskte artış görmesi muhtemeldir. Bu, bankaların daha zayıf bir politika ortamı ve agresif piyasa rekabeti altında görece daha az finansal ve ekonomik kapasiteye sahip milyonlarca bireye ve şirketlere hizmet verdiği gelişmekte olan ülkelere muhtemelen daha kötüdür (Wilson, 2020:25). Bankaların rolü ve gücü, özellikle finansal sistemin zayıf veya var olmayan menkul kıymet piyasaları, etkin ve yeterli yasal altyapı eksikliği, yenilikçi ve gerekli finansal araçların eksikliği, teknoloji ve inovasyonun oynanması nedeniyle az gelişmiş olduğu ülkelerde çok fazladır (Barua, 2019:25). Ekonomilerin en önemli amaçlarından biri büyümedir (Uğurlu, 2009; Uğurlu, 2010). Pek çok gelişmekte olan ekonomide olduğu gibi, bankalar ağırlıklı olarak hızlı ekonomik büyümeyi körüklemektedir ve fon seferberlik sürecinin zarar görmesi bu ülkelerde önemli olumsuz ekonomik etkilere neden olabilir.

4. SONUÇ

2000-2001 krizinden sonra, Türk bankacılık sektöründe gerçekleştirilen yapısal reformlar, finansal piyasaların kırılğan (kırılğan) yapısının güçlenmesine ve yabancı bankaların ilgisinin veya endişesinin artmasına yol açmıştır. Uygulamaya konulan bu reform paketinde mali, operasyonel ve yapısal olarak yeniden yapılanma olmak üzere üç önemli bölüm bulunmaktadır. Amaç, bankacılık sisteminin finansal ve operasyonel yapısını güçlendirmek, sistem etkinliğini ve rekabetleri kalıcı bir özellik olarak tesis etmektir. 2001 krizinde, bu programı uygulamak için alınan tedbirler, Türk bankacılık sektörünün 2008 mortgage krizinde daha güçlü bir konumda kalmasını sağlamıştır.

Türk bankacılık sistemindeki yetkinlik, özellikle yabancı bankaların bu sektöre katılmasıyla önemli ölçüde artmıştır. Aynı zamanda sektörü kaynaklarını verimli kullanmaya zorladılar. Bu nedenle bankalar rekabet ettikleri sektör içindeki performanslarını değerlendirmeli ve verimlilik sınırları içerisinde yer alabilmek için seçtikleri bankaları referans olarak belirlemelidir. Kuşkusuz sürekliliği, büyümesi ve üretkenliği veya kısaca verimli bir finansal sistemin varlığı, farklı kaynaklardan tasarrufların toplanmasına ve daha verimli alanlarda kullanımlarının azalmasına yardımcı olacaktır. Bu sürecin gerçekleşmesi, asimetrik bilginin olmaması ve güven ve siyasi istikrarın hâkim olması gereken bir finansal sistemle bağlantılıdır.

Etkililik sonuçları yorumlandığında, en önemli sonuç görece etkinliğe sahip olmalarıdır. Yüzde 100 etkinliğe sahip bir banka, bu bankanın diğerlerine göre çıktı ve girdisinin yüzde 100 verimli olduğu anlamına gelir. Farklı değerlerin veya farklı karar vericilerin kullanıldığı modellerde verimlilik değerleri bile değişiklik gösterecektir. Özetle asimetrik bilgi sorununu önlemek için kaynak dağılımının bankacılık sistemindeki optimum seviyeye yaklaştırılması ve böylelikle finans sektöründeki verimlilik seviyesinin artmasına neden olması gerekmektedir. Bunun bir sonucu olarak, gerçek ekonomik faaliyetler bile etkilenecektir.

KAYNAKÇA

- Ayan, E. (2012). Employment Analysis and Employment Enhancement Possibilities in Turkish Banking Industry. *Business and Economics Research Journal*, 3(1), 41-57
- Ayhan, S.H. (2013). Ücret dışı maliyet katılıkları istihdamı yavaşlatır mı? Türkiye'den kanıt. *IZA Çalışma Politikası Dergisi*, 2 (1): 20-24.
- Balkan, B., Cilasan, S. ve Turan, B. (2016). Türkiye'deki istihdam sübvansiyon programlarının kadınlar için sosyal koruma düzeyini artırmaya etkisi. *Ekonomik Araştırma Forumu Çalışma Raporlarında*, sayı 1022.
- Barua, S. (2019) *Financing sustainable development goals: a review of challenges and mitigation strategies*. *Bus Strategy Dev* 3(3),277-293.
- Chen, H., Qian, W. & Wen, Q. (2020). *The impact of the COVID-19 pandemic on consumption: learning from high frequency transaction data*.
- Çetin, S. (2007). *Türkiye'de Uygulanan İşsizlik Sigortasının Fon Yönetimi*. Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Sigortacılık Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- International Monetary Fund [IMF] (2020). *Global Financial Stability Report: Markets in the time of Covid-19*. Washington DC: International Monetary Fund. <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/GFSR/2020/April/English/text.ashx?la=e> Erişim: 19.01.2021
- Kaya, T. Y. (2002). Türk Bankacılık Sektöründe Karlılığın Belirleyicileri: 1997-2000. *BDDK Mali Sektör Politikaları Dairesi Çalışma Raporları*, ss. 1-16.
- Öncü, S. ve Aktaş, R. (2007). Yeniden Yapılandırma Döneminde Türk Bankacılık Sektöründe Verimlilik Değişimi. *Celal Bayar Üniversitesi İİBF, Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 247-266.
- Stiller, M. & Zink, T. (2020). *Impact of COVID-19 on the European Banking Industry*. IDC Perspective. International Data Corporation. <https://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=EUR246178520>. Erişim: 17.01.2021

- Stulz R. M. & Carey, M. (2006). *The Risks of Financial Institutions*. University of Chicago Press, Chicago.
- Şenkal, A. (2000). The Impacts of Technological Developments on Collective Bargaining. *Social Policy Conferences*, 43-44 Book, 261-280.
- Thévenon, O. (2013). *Drivers of female labour force participation in the OECD*, OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 145, Paris: OECD Publishing.
- Uğurlu, E. (2009). Real Exchange Rate and Economic Growth: Turkey. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22, 191-212.
- Uğurlu, E. (2010), Growth and Openness Relationship in the EU-15: *Panel Data Analysis*, *Ekonomika (Economics)*, 89(2), 44-54.
- Uğurlu F. S. (2019). Relationship between Bank credits and Regional growth: the case of Turkey. *Journal of Science and Innovative Technologies*, Baku, Azerbaijan, 7(1), 81-92.
- Uğurlu, F. S. (2020). Did the 2008 global financial crisis affect the banking credits? A Case of Regions of Turkey. *International Journal of Humanities and Social Development Research*, 4(1), 74-82.
- Uysal, G. (2013). *Teşvikler kayıtlı kadın istihdamını artırır*. BETAM Araştırma Özeti 13, 151.
- Wilson, E. (2020). Coronavirus is cost and opportunity for Asia's banks. Euromoney. <https://www.euromoney.com/article/b1k14kc07s51cv/coronavirus-is-cost-and-opportunity-for-asias-banks>. Erişim: 19.01.2021
- Yüceol, H. M. (2007). Türkiye’de Bölgesel İşgücü Hareketleri, İşsizlik ve Ekonomik Kalkınma. *İş Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 9(1), 108-127.
- URL 1 <https://www.statista.com/statistics/279777/global-unemployment-rate/> Erişim: 19.01.2021
- URL 2 <https://www.statista.com/statistics/265135/market-capitalization-of-the-banking-sector-worldwide/>, Erişim: 19.01.2021
- URL 3 https://www.tbb.org.tr/en/Content/Upload/Dokuman/167/Banking_Sector_In_Turkey_2019.pdf, Erişim: 19.01.2021
- URL 4 www.tbb.org.tr, Erişim: 18.01.2021
- URL 5 <https://ilostat.ilo.org/resources/concepts-and-definitions/ilo-modelled-estimates/> Erişim: 18.01.2021
- URL 6 www.tuik.gov.tr Erişim: 19.01.2021